

Nr 62.

Av herr **Thulin**, *angående höjning av avlöningen till laboratorn i experimentell fysik vid Uppsala universitet.*

I de anslagskrav, som Uppsala universitet ansett sig böra framställa till Kungl. Maj:t, ha på grund av den ekonomiska situationen stora reduktioner ägt rum. Bland de anslagskrav, som sålunda fått stå tillbaka, är det ett, som för tredje gången blivit framställt och som ej utan verklig olägenhet för undervisningen längre kan uppskjutas. Ifrågavarande anslagskrav är mycket blygsamt och skulle ej öka anslaget å Uppsala universitets ordinarie stat med mer än 1,100 kronor. Jag åsyftar framställningen om löneförbättring för laboratorn i experimentell fysik.

De ämnen inom den matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Uppsala, som äro av motsvarande omfattning som fysiken, äro sedan länge tillgodosedda med två professurer, t. ex. matematik, kemi, botanik, zoologi, medan däremot fysiken endast har en professur. Anledningen till att fysiken i detta hänseende är sämre lottad är ingalunda den, att detta ämne haft mindre behov av lärarkrafter. Det beror i stället därpå, att vid den stora omregleringen av universitetets lärarebefattningar 1876—77 medlen icke voro tillräckliga för upprättande av ännu en professur i fysik. Den matematisk-naturvetenskapliga sektionen och större akademiska konsistoriet hade då föreslagit, att en professur i experimentalphysik skulle inrättas jämte den ordinarie professuren i fysik, men vid ombildningen fann man, att endast 3,000 kronor funnos disponibla för denna ny professur. På grund härav inrättades i stället en laboratorsbefattning.

Undervisningen i fysik bestrides av en professor, en laborator och en docentstipendiat, när sådan finnes att tillgå. Laboratorn åligger att på eget ansvar leda alla laborationsövningar, såväl på det lägre stadiet för fil.

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 3 saml. 22 häft. (Nr 62—64.) 1

kand. i ämbetsexamen som på det högre för fil. lic.-examen samt att biträda professorn vid övertvakandet av de vetenskapliga specialarbetena, vilka erfordras för högre betyg i fil. lic.-examen och för disputation. Betydelsen av laboratorns undervisning inses bäst därav, att universitetsmyndigheterna två gånger, 1907 och 1908, ingått till Kungl. Maj:t med framställning om laboratorsbefattningens ombildande till en e. o. professur. Vid 1909 års riksdag väcktes i samma syfte av herr N. Edén en motion nr 84 i andra kammaren; denna avstyrktes av statsutskottet under uttalande av, att det borde tillkomma Kungl. Maj:t att framlägga förslag om inrättande av professurer. I överensstämmelse härmed avslogs motionen av riksdagen. Något förslag om laboratorsbefattningens ombildande till en professur framlades emellertid ej av Kungl. Maj:t, oaktat dåvarande universitetskanslern vid debatten i första kammaren uttalade önskvärdheten av, att Kungl. Maj:t toge saken under välvilligt övervägande och framlade den för riksdagen. För en dylik åtgärd talade onekligen också den omständigheten, att fordringarna på laboratorsbefattningens innehavare väsentligen skärpts.

Sedan 1908 tillsättes nämligen laboratorsbefattningen i samma ordning, som för professur är föreskrivet. Genom denna anordning tillförsäkras full garanti för att platsen besättes med kompetent person.

Lönen för laboratorsbefattningen i fysik fastställdes senast 1908. I den kungl. propositionen framhölls då, att universitetet i fråga om rekryteringen av denna plats hade att utstå en skarp konkurrens med de allmänna läroverkens lektorsbefattningar. Lönen för laboratorn sattes därför högre än för lektor och fastställdes av riksdagen till 4,500 kronor med 2 ålderstillägg à 500 kronor. Lektors begynnelselöen var då 4,000 kronor. Det bör anmärkas, att laboratorn vid tiden för denna lönereglering hade en avsevärd biinkomst från avgifter för den propedeutiska kursen i fysik. Denna merinkomst har för flera år sedan bortfallit, då den propedeutiska kursen blev avgiftsfri och gives av docentstipendiaten. För närvarande kan laboratorn ej påräkna någon som helst biinkomst.

Under de senaste åren hava laboratorsbefattningens löneförmåner avsevärt försämrats i jämförelse med de befattningar inom undervisningsväsendet, som förut stodo närmast lägre. Lektorernas begynnelselöen har höjts med 1,800 kronor till 5,800 kronor, vartill kommer ett tillfälligt lönetillägg på 600 kronor. Laboratorn har endast fått ett tillfälligt lönetillägg på 900 kronor. Hans begynnelselöen är nu 5,400 kronor, således 1,000 kronor lägre än lektors. Han är nu närmast jämnställd med läroverksadjunkt (begynnelselöen 4,900 kronor) och docentstipendiat (5,000 kronor).

En sådan anordning kan icke anses vara riktig, när det gäller en tjänst, varom förslag framställts, att den skulle ombildas till professur, och vars innehavare tillsättes i den ordning, som för professur är stadgat. Det fordras sålunda icke allenast filosofie doktorsgrad utan även ytterligare vetenskaplig produktion. Laborators undervisning ligger på ett högre plan än lektorernas och är av betydligt mera krävande art.

Inrättandet av laboratorsbefattningen var såsom förut framhållits en nödfallsåtgärd, enär tillgångar vid universitetsprofessurernas ombildning saknades. Det har ju, såsom jämväl betonats, icke saknats försök från universitetsmyndigheternas sida att höja befattningen i ekonomiskt avseende. Utvecklingen har visserligen medfört skärpta krav på befattningen, men det ekonomiska läget har för innehavaren steg för steg försämrats. Professorn i fysik vid Uppsala universitet G. Granqvist understryker också denna omständighet i en skrivelse i april 1920 till matematisk-naturvetenskapliga sektionen. »Denna omkastning av löneförhållandena mellan laboratorn och lektorn kan, såvitt den ej ändras, få det mest ödesdigra inflytande på undervisningen i fysik. Det är tydligt, att den nuvarande innehavaren av laboratorsbefattningen ej kvarstannar på densamma, då han lätt kan erhålla en bättre avlönad befattning, och vid tillsättandet av ny innehavare blir det på grund av konkurrensen med lektorsbefattningarna ej möjligt att uppehålla den kompetens, som fordrats och som måste fordras för en laborator.»

Från universitetsmyndigheternas sida har nu förslag framställts, att laboratorsbefattningen i fysik skulle uppflyttas i samma lönegrad som laboratorsbefattningarna i medicinska fakulteten vid Uppsala universitet. För dessa senare är begynnelselönen 5,600 kronor, med ett tillfälligt lönetillägg på 950 kronor, således 6,550 kronor. Detta förslag vill jag upptaga som mitt. För genomförandet av detsamma fordras en höjning i fast lön av 600 kronor, i tjänstgöringspengar 500 kronor och i tillfälligt lönetillägg 50 kronor, tillsammans 1,150 kronor. Ifrågavarande löneökning måste anses såsom synnerligen anspråkslös. Skillnaden i löneförmåner mellan laborator och lektor skulle då endast utgöra 150 kronor i stället för 1908 500 kronor. Det förtjänar att erinras, att professorn i fysik vid avgivandet av sitt förslag om löneförhöjning för laboratorn föreslagit en mindre föreläsningsskyldighet för laboratorn av 15 timmar om året i syfte att undervisningsskyldigheten för laboratorn skulle bli fullt jämnställd med lektorernas i medicinska fakulteten.

De befattningar vid andra läroanstalter, som med avseende på kom-

petensfordringar och undervisningens art kunna jämnställas med laboratorsbefattningen i experimentell fysik, äro de förutvarande lektoraten i fysik vid Tekniska högskolan och Chalmers tekniska institut. Båda dessa hava under de senaste åren ombildats till professorsbefattningar, och lönen därvid avsevärt höjts, vid Tekniska högskolan till 7,500 kronor, vid Chalmerska institutet till 6,400 kronor, oberäknat tillfällig löneförbättring. En liknande reglering har skett med lektorsbefattningarna vid lantbruksinstitutet, vilka dock med avseende på kompetensfordringarna torde stå under laboratorsbefattningen.

Enligt min mening kan en förhöjning av laboratorslönen icke hava någon prejudicerande verkan beträffande andra tjänster, enär meranämnda befattning kan anses vara ensam i sitt slag i flera hänseenden. Ej heller kan en löneförhöjning av här ifrågasatt art på något sätt sägas föregripa den nya lönereglering för universitetet, som förestår om några år. Löneförhöjningen synes allenast innebära en rättelse av ett missförhållande, som visserligen påtalats av universitetsmyndigheterna under de senaste åren, men som ej från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida avhjulpts. Göres ej härutinnan någon ändring, kan det leda till verkliga olägenheter för undervisningen i fysik vid universitetet.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte, för uppflyttning av laboratorsbefattningen i experimentell fysik vid Uppsala universitet till samma lönegrad som laboratorsbefattningarna i medicinska fakulteten vid samma universitet, höja ifrågavarande laborators avlöningsbelopp med 1,100 kronor, skolande av dessa 600 kronor utgå som lön och 500 kronor som tjänstgöringspengar, varjämte innehavaren av tjänsten må åtnjuta rätt till ålderstillägg, tillfälligt lönetillägg och pension, som tillkomma laboratorerna i medicinska fakulteten.

Stockholm den 21 januari 1921.

Einar J:son Thulin.

I motionens syfte instämmer:

K. G. Westman.
